

Beoordeling en
erkenning in
formeel en niet-
formeel leren in
het ondernemer-
schapsonderwijs

EntreComp
360

Wat zit erin?

Waarom evalueren we?

Hedendaagse uitdagingen bij de
beoordeling

Beoordeling in ondernemerschap en
onderwijs in ondernemerschap

Wat zijn we aan het beoordelen?

Beoordeling met Entrecomp

Beoordelingsgeletterdheid - Entreassess

Hoe evalueren we?

Voorbeelden en praktijken

Gemaakt in het kader van het project
EntreComp 360, gecoördineerd door
Haskoli Island, gesteund door de Europese
Unie. <https://entrecomp360.eu>

Met bijdragen van Democracy and Human
Rights Education in Europe, Haskoli Island,
Bantani Education, Consorzio Materahub
Industrie Culturali e Creative, Innogate to
Europe SL, The Women's Organisation Ltd
(UK), en Not a Bad Idea Ltd.

Hoofdredacteur: Hazel Israel ([Bantani
Education](#)). Redactionele ondersteuning:
Svanborg Rannveig Jónsdóttir en Ramón
Martínez

Redacteur van de EntreComp 360 gidsen:
Nils-Eyk Zimmermann ([DARE-network](#)),
Reykjavik/Brussel 2022

De in dit document geuite meningen vallen
uitsluitend onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs en geven niet noodzakelijk
het officiële standpunt van de Europese
Commissie weer.

Mede gefinancierd door
programma Erasmus+
van de Europese Unie

INLEIDING

Onderwijsevaluatie is het systematisch verzamelen, herzien, en gebruiken van informatie en bewijsmateriaal om het leren weer te geven, te evalueren, en te rapporteren, dit op verschillende manieren en voor verschillende doeleinden. De beoordeling is beschreven als de brug tussen onderwijzen en leren. Assessment kan ons helpen om leerbehoeften en de impact van onze ideeën, acties, en inspanningen als lerenden, leerkrachten, en organisaties te identificeren en te bewijzen. Deze gids is geschreven voor docenten die werkzaam zijn in het onderwijs en de opleiding op het gebied van ondernemerschap en heeft tot doel de praktijkmensen kennis te laten maken met de hedendaagse denkwijzen, instrumenten, en praktijken op het gebied van de beoordeling binnen het onderwijs op het gebied van ondernemerschap en ondernemerschapsonderwijs.

Beoordeling is in wezen een vorm van evaluatie, d.w.z. het proces van het beoordelen of berekenen van de kwaliteit, het belang, de hoeveelheid, of de waarde van iets. Wat specifiek is aan een beoordeling in het onderwijs, is dat het wordt gekaderd binnen onderwijsdoelstellingen, wordt geschraagd door onderwijsprincipes, en dat de impact wordt gemeten door de evaluatie van leerbewijzen. Er zijn drie stadia inherent aan een onderwijsbeoordeling:

DOEL - wat willen we bereiken en te weten komen?
IMPACT - wat is er gebeurd? Hebben we onze doelstellingen bereikt?
BEWIJS - hoe weten we dat?

Bij de meer traditionele academische beoordeling is het onderwijs vooral gericht op het toetsen van kennis en inzicht met behulp van een enkel examen, dat wordt gedomineerd door schriftelijke bewijzen. Het groeiende besef van de beperkingen, de potentiële vooringenomenheid, en de 'terugslag' van formele examens heeft de roep om doelgerichte en zinvollere beoordelingsmethoden, waarbij wordt uitgegaan van rijker en gevarieerder bewijsmateriaal, mettertijd echter versterkt.

De meting van diepgaand leren moet altijd gebaseerd zijn op een rijkdom aan onderliggende beoordelingsgegevens die het volledige beeld schetsen van wie leerlingen zijn, wat zij weten, en of zij bereid zijn die kennis te gebruiken om hun leven en dat van anderen vooruit te helpen. (Joanne McEachen).

De gids bevat een beschrijving van de belangrijkste evaluatieonderwerpen, geschreven door Hazel Israel (Bantani Foundation). Daarnaast zijn er praktijkvoorbeelden, verzameld door partners in het EntreComp360-project, verzameld van experimenten en praktijken die gebruik maken van beoordeling en erkenning ter ondersteuning van het werk binnen ondernemerschapsonderwijs en/of het gebruik van EntreComp voor deze doeleinden.

Waarom evalueren we?

Formele en informele beoordelingen kunnen uiteenlopende doeleinden hebben waarvan het ontwerp van de beoordeling nauw samenhangt met deze doeleinden. De tijd die besteed wordt aan het verduidelijken van de doelstellingen en het gebruik van de beoordelingen is essentieel om de juiste ontwerpconsideraties te bepalen. Overweeg daarom de verschillende doelen hieronder en wat deze doelen betekenen voor de beoordelingsvorm en -methode.

Beoordeling voor de meting: waarvoor een stabiele metriek nodig is om beginpunten en afgelegde afstanden te bepalen.
Selectie op basis van rangorde of criterium
Evaluatie om de volgende leerstappen te bepalen
Beoordeling om het effect of de bekwaamheid aan te tonen
Beoordeling om de gevolgde aanpak, de opvoeder, of de prestaties van de organisatie te evalueren.

Een andere manier om beoordelingsdoeleinden in te delen, is als volgt:

Evaluatie van het leren - wat is er geleerd?
Evaluatie voor leren - wat kunnen we nog meer leren?
Evaluatie als lerende - wat leren we over leren door te evalueren?

HET SOCIALE DOEL: ERKENNING

Een cruciaal aspect van de beoordeling in onderwijs en de opleiding is de erkenning van de verworven competenties van de lerenden. Met andere woorden: beoordeling en evaluatie moeten ertoe leiden dat de lerenden, en anderen, hun kennis, vaardigheden, attitudes, waarden, en leervorderingen naar waarde schatten.

- De basis is zelferkenning, met inbegrip van 'persoonlijk bewustzijn en beoordeling van leerresultaten, en het vermogen om deze leerresultaten op andere gebieden te gebruiken'. (Youthpass)
- Sociale erkenning en politieke erkenning beschrijven hoe anderen de competentie van een leerling erkennen en beschrijven.

- **Formele erkenning** is het beschrijven en vergelijken van leren, vaak in de vorm van certificaten, licenties, of iets dergelijks, afgegeven door een formele of niet-formele onderwijsinstelling.

IDENTIFICATIE
Maakt het leren en de resultaten van het individu op een algemene manier zichtbaar
Eerder op een minder formele manier.
Gebruik van verschillende en vrije vormen van beschrijving, beoordeling, en documentatie.

VALIDATIE
De bevestiging door een bevoegde instantie
dat de leerresultaten zijn vastgesteld en gedocumenteerd,
<i>beoordeeld</i> aan de hand van vooraf vastgestelde criteria ,
die voldoen aan de eisen van de valideringsnormen .
Validatie leidt gewoonlijk tot certificatie .

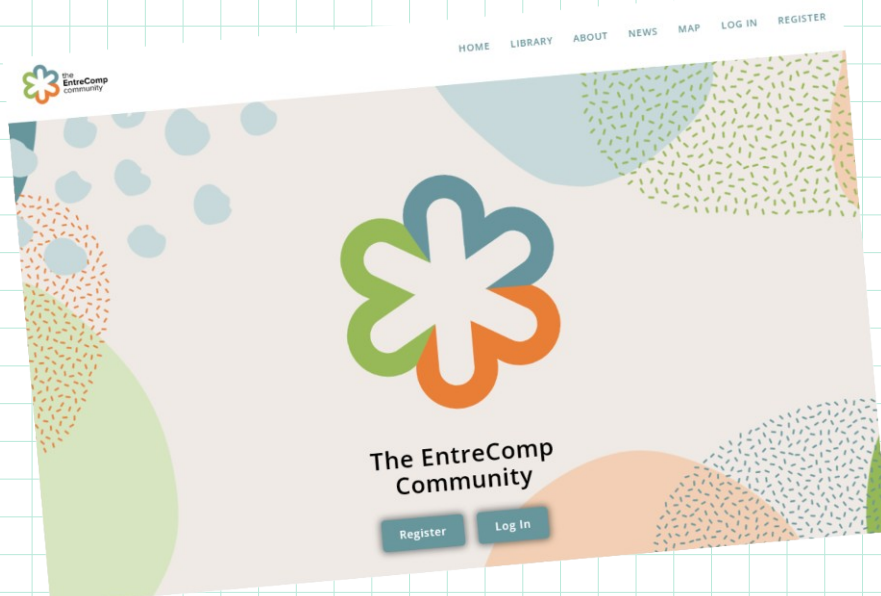
<p style="text-align: center;">ACHTERGROND</p> <p>De onderstaande links kunnen helpen om meer te lezen over de erkenning, identificatie, en validatie van leerresultaten.</p> <ul style="list-style-type: none"> i Herkenning, identificatie, en validatie van leerresultaten Competendo Digital Toolbox i Over erkenning YouthPass i De verschuiving naar leerresultaten. Beleid en praktijk in Europa (2009) Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop) i Terminologie van het Europees onderwijs- en opleidingsbeleid: een selectie van 130 termen. 2e ed. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de EU (2014) Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop)

Veel vormen van beoordeling in formele onderwijscontexten of gecertificeerde cursussen zijn gericht op validatie. In de meeste niet-formele leersituaties is het identificatieaspect namelijk relevanter. Veel van deze leeraanbiedingen leiden gewoonlijk niet tot validatie en certificatie. Zij hebben ook niet tot doel leerervaringen op te doen die over de grenzen van het onderwijsbeleid en de onderwijssystemen heen vergelijkbaar moeten zijn. Bovendien volgen de opleidingen en seminars vaak geen curriculum of vinden zij niet plaats over een lange periode. Dit betekent echter niet dat de beoordeling en identificatie voor hen niet belangrijk zijn. In feite integreren ze verschillende individuele en collectieve strategieën voor formatieve beoordeling en evaluatie in leerprocessen, bieden ze lerenden ruimte en methodologie voor (zelf)-beoordeling en –erkenning, en ontwikkelen ze een verscheidenheid aan vormen van beschrijvend leren.

Voorbeelden van de aanpak van [Youth Pass](#) en het bijbehorende handboek [Valued by You, Valued by Others](#) illustreren deze populaire aanpak met inbegrip van deze 'zachte' en op de leerling en de groep gerichte vormen van beoordeling.

ENTRECOMP GEMEENSCHAP

De EntreComp Community is een platform voor ondernemerschapsonderwijs op basis van het EntreComp Europees competentiekader. Het kan uw "one-stop shop" zijn voor ondernemerschapsonderwijs.

www.entrecomp.com

Hedendaagse uitdagingen bij de beoordeling

Niet alles wat telt kan geteld
worden en niet alles wat
geteld kan worden telt.

Albert Einstein

Recente ervaringen met de beoordeling in de Covid 19-pandemie hebben de gelegenheid gecreëerd om traditionele en dominante beoordelingsmethodologieën opnieuw te bekijken en te evalueren in het licht van nieuwe manieren van leren en werken, digitale transformatie, en wat we weten, over effectief leren en cognitieve ontwikkeling.

Bill Lucas' (2021) paper van Rethinking assessment in education: The case for change identificeert vier categorieën waarbinnen de waargenomen tekortkomingen van de huidige beoordelingsbenaderingen kunnen worden geordend:

- **Wat** wordt er beoordeeld?
- **Methode:** Hoe vindt de evaluatie plaats?
- **Gevolgen** van de beoordeling
- Gebruik van de **evaluatievaliditeit**.

De tabel op de volgende bladzijde geeft deze brede gebieden weer om interessante tendensen, of nieuwe richtingen, in beoordeling te ordenen, die kunnen worden gezien als kansen om de beoordelingspraktijk te verbeteren, door duidelijke en gedeelde beginselen voor doeltreffende beoordeling tot stand te brengen.

Argumenten voor verandering

Trend	Doel - beoordeling moet zijn/opnemen	Motivering
WAT WORDT BEOORDEELD (FOCUS)		
Aard van het leren	Diepe brede samenwerking	Beoordeling moet gericht zijn op wat als wenselijke leervormen worden beschouwd.
Een waaier van sterke punten	Hoofd, hart, en hand	Beoordeling moet de competenties weerspiegelen die vereist zijn voor leren, leven, en werk.
HOE HET WORDT BEOORDEELD (METHODEN)		
Integratie	Voortdurend en authentiek	Beoordeling moet pedagogisch gevoelig en pedagogisch waardevol zijn, en de leerdoelen ondersteunen en verrijken.
Benadering	Zorgvuldig aantonen van bekwaamheid	Bij de beoordeling moeten duidelijke en gedeelde definities van leerstrategieën en pro progressie worden vastgesteld, om op een meer betrouwbare manier denkvaardigheden van hoge orde, probleemoplossing, toepassingen in de echte wereld, en uitgebreid onderzoek aan te tonen door middel van multimodaal bewijs.
Bron van referentie	Breed consortium	Beoordeling moet de oprichting ondersteunen van nieuwe beoordelingspartnerschappen voor de ontwikkeling van op prestaties en scenario's gebaseerde beoordelingen waarin gegevens uit een aantal bronnen zijn opgenomen.
HET EFFECT VAN HET BEOORDELINGSPROCES (GEVOLGEN)		
Focus van de beoordeling	Voornamelijk formatief	Beoordeling moet ten dienste staan van de leervorderingen, de ontwikkeling van beheersing in de tijd ondersteunen, de spanning tussen formatieve en summatieve benaderingen verminderen, en het vertrouwen en de motivatie van de lerenden vergroten.
Personalisering	Individuele vooruitgang	Beoordeling moet boeiende, billijke toegang bieden tot voortgangsmetingen die de vorderingen van de leerlingen op een eerlijke manier aantonen en succes bevorderen.
HET GEBRUIK DAT VAN DE BEOORDELING WORDT GEMAAKT (VALIDITEIT)		
Soort referentie	Evidenced based narratief	Beoordeling moet de lerenden helpen hun leren onder woorden te brengen, door te verwijzen naar allerlei bewijsmateriaal om verslag te doen van hun leren.
Eigendom	Voor lerenden en anderen	Beoordeling moet een duidelijke afspiegeling zijn van het doel dat ermee wordt nagestreefd, met mogelijkheden om leerlingen en leerkrachten te betrekken bij alle aspecten van het beoordelingsproces en het beoordelingssysteem, met meer transparantie om de ongerustheid te verminderen en de capaciteiten van leerkrachten en leerlingen te vergroten.
Strategische intentie	Hoofdzakelijk voor verbetering	Beoordeling moet een middel tot verbetering zijn om de prestaties van de leerlingen in de loop van de tijd te verbeteren.

Tabel 1 (aangepast uit The case for change, Lucas 2021 door Hazel Israel 2021)

Beoordeling in ondernemerschap en onderwijs in ondernemerschap

De meest voorkomende fout die je zult maken, is vergeten je eigen scorekaart bij te houden. Er is maar weinig op het werk dat je in staat stelt om dit te doen, dus je zult waakzaam moeten zijn. Wanneer beoordelaars je een beoordeling geven, zijn ze slechts aan het gissen naar wie je bent; ze zijn zeker niet degenen die je potentieel kennen. Ze kunnen je beoordelen en beïnvloeden, maar ze kunnen je niet definiëren. Dat is jouw meest eervolle opdracht: elke dag, door de manier waarop je je werk doet, de reikwijdte en de aard van je inherente capaciteiten definiëren. Charlotte Beers

De grote belangstelling voor beoordeling op het gebied van ondernemerschap en ondernemerschapsonderwijs wijst erop dat er vraag is naar beoordelingsmethoden die verschillen van de meer traditionele academische methoden aantonen. Een gemeenschappelijke definitie van wat 'beoordeling van ondernemerschap' zou kunnen worden genoemd, passend bij 'leren in ondernemerschap', is echter nog in ontwikkeling aangezien benaderingen van leren in ondernemerschap voor steeds meer verschillende doeleinden in steeds bredere contexten worden toegepast.

Wanneer we het hebben over ondernemend leren, is een nuttig uitgangspunt de [Enterprise and Entrepreneurship Education: Guidance for UK Higher Education Providers](#) (QAA Britse Quality Assurance Agency for HE, 2018). Hierin wordt de diversiteit aan praktijken, in termen van inhoud en doelen, uiteengezet die momenteel in het ondernemerschapsonderwijs in gebruik zijn, waarbij wordt gesteld dat verschillende vormen van ondernemend leren verschillende vormen van beoordeling vereisen.

"Docenten maken vaak gebruik van nieuwe en verschillende beoordelingsbenaderingen wanneer ze ondernemerschap en ondernemerschapsonderwijs introduceren. Interdisciplinaire benaderingen moeten worden overwogen aangezien niet alle soorten beoordeling worden gebruikt binnen gespecialiseerde disciplines" (QAA, 2018: 14).

Beoordelingservaringen moeten zeer nauw aansluiten bij leerervaringen, doelstellingen, en resultaten, dit om een 'constructieve afstemming' te waarborgen. Constructieve afstemming vereist dat de beoordeling weerspiegelt en omvat wat wij als waardevol en doeltreffend leren als ondernemer beschouwen, niet meer en niet minder.

Het **Entrecomp Playbook** presenteert negen inspirerende principes van effectief ondernemend leren die opvoeders zullen begeleiden in het proces van het ontwerpen, implementeren, en monitoren van een ondernemende leerervaring. Deze principes "helpen bij het bepalen van de juiste mindset voor het creëren van praktische ondernemerschapservaringen die leerlingen in staat stellen hun ondernemerschapscompetenties op te bouwen en te ontwikkelen".

Ervaring Nieuwigheid Triggers Reflectie
 Ecosysteem Samenwerking
 Anderen Mentoring Progressie

Deze beginselen kunnen ook worden gebruikt als leidende kwaliteits- of succescriteria ter ondersteuning van een constructieve afstemming van het beoordelingsontwerp op wat wordt beschouwd als kenmerken van effectief leren in ondernemerschap.

HET BEOORDELEN VAN 'ONDERNEMERSCHAP'

De definities van onderneming, ondernemerschap, vaardigheden, en competentie worden losjes en door elkaar gebruikt. Het is van belang de doelstellingen, de aard, en de reikwijdte van de activiteit te verduidelijken aangezien deze bepaalde beoordelingsmethoden belangrijker zullen zijn dan andere. Er zijn op dit gebied verschillende definities in gebruik, die worden betwist en nog steeds ter discussie staan, zodat definities kunnen afhangen van de mensen, het doel, en de context van de activiteit. Daarom is het belangrijk te verduidelijken wat wordt bedoeld met de verschillende termen die door bepaalde groepen mensen worden gebruikt.

DEFINITIES EN ONDERSCHIEDINGEN
ONDERNEMING
Het genereren en toepassen van ideeën, die worden geplaatst binnen praktische situaties tijdens een project of onderneming. Dit is een generiek concept dat op alle gebieden van het onderwijs en het beroepsleven kan worden toegepast.
Het combineert creativiteit, originaliteit, initiatiefname, ideeëngeneratie, ontwerpdenken, aanpassingsvermogen, en reflexiviteit met probleemidentificatie, probleemoplossing, innovatie, expressie, communicatie, en praktische actie.
ONDERNEMERSCHAP (SOCIAAL, GROEN, DIGITAAL, INTRAPRENEURSHIP)
Ondernemerschap is wanneer je handelt naar kansen en ideeën en deze omzet in waarde voor anderen. Dit kan, maar niet uitsluitend, leiden tot het creëren van durfkapitaal maar omvat ook het creëren van waarde die sociaal, cultureel, en economisch kan zijn.
Ondernemerschap geldt zowel voor individuen als voor groepen (teams of organisaties), en heeft betrekking op het scheppen van waarde in de particuliere, de openbare, en de derde sector, en in elke hybride combinatie van deze drie.

INZETBAARHEID EN WERKGELEGENHEID

“Een reeks verworvenheden - vaardigheden, inzichten, en persoonlijke eigenschappen – die mensen meer kans op het werk geven en hen succesvoller maken in hun gekozen beroepen, wat zowel henzelf als de beroepsbevolking en de economie ten goede komt”. Knight en Yorke (2003, pg. 8).

ONDERNEMERSCHAPSONDERWIJS (ENTERPRISE EDUCATION)

Het proces waarbij studenten zo ontwikkeld worden dat ze een groter vermogen krijgen om ideeën te genereren, alsook de gedragingen, eigenschappen, en competenties om ze te verwezenlijken. Het gaat verder dan het verwerven van kennis en omvat een brede waaier van emotionele, intellectuele, sociale, culturele, en praktische gedragingen, eigenschappen, en competenties, én is geschikt voor alle studenten. Dit zijn allemaal onderliggende factoren die de vooruitzichten op een baan verbeteren die via ondernemerschapsonderwijs ‘ verder kunnen worden ontwikkeld.

ONDERNEMERSONDERWIJS (ENTREPRENEURSHIP EDUCATION)

Beoogt de ontwikkeling van de ondernemende competenties van studenten te ontwikkelen zodat die in staat zijn om kansen te herkennen en ondernemingen te ontwikkelen, door zelfstandig te worden, nieuwe ondernemingen op te richten, of een deel van een bestaande onderneming te ontwikkelen en te laten groeien. De nadruk ligt op de toepassing van ondernemende competenties en breidt de leeromgeving uit tot realistische risico-omgevingen die juridische kwesties, financieringskwesties, opstart-, en groeistrategieën betreft.

Met name deze definitie zal waarschijnlijk enigszins verschillen naar gelang van de groep en het is zeker de moeite waard om tot een gemeenschappelijk begrip te komen.

ONDERNEMEND ONDERWIJS (ENTREPRENEURIAL EDUCATION)

Heeft tot doel de ondernemende competenties van studenten te ontwikkelen die in staat zijn kansen te herkennen en ventures te ontwikkelen, door zelfstandig te worden, nieuwe bedrijven op te zetten, of een deel van een bestaand bedrijf te ontwikkelen en te laten groeien. De nadruk ligt op de toepassing van de competenties van ondernemerschap en de uitbreiding van de leeromgeving tot realistische risico-omgevingen die juridische kwesties, financieringskwesties, en opstart- en groeistrategieën betreffen.

Tabel 2 (aangepast van QAA, 2018 en Entrecomp, 2016)

Overwegingen bij de ondernemersbeoordeling

Om alle elementen en kenmerken van het onderwijs in ondernemerschap, waaraan wij waarde hechten, te vatten en in overweging te nemen, moeten bepaalde overwegingen worden gemaakt:

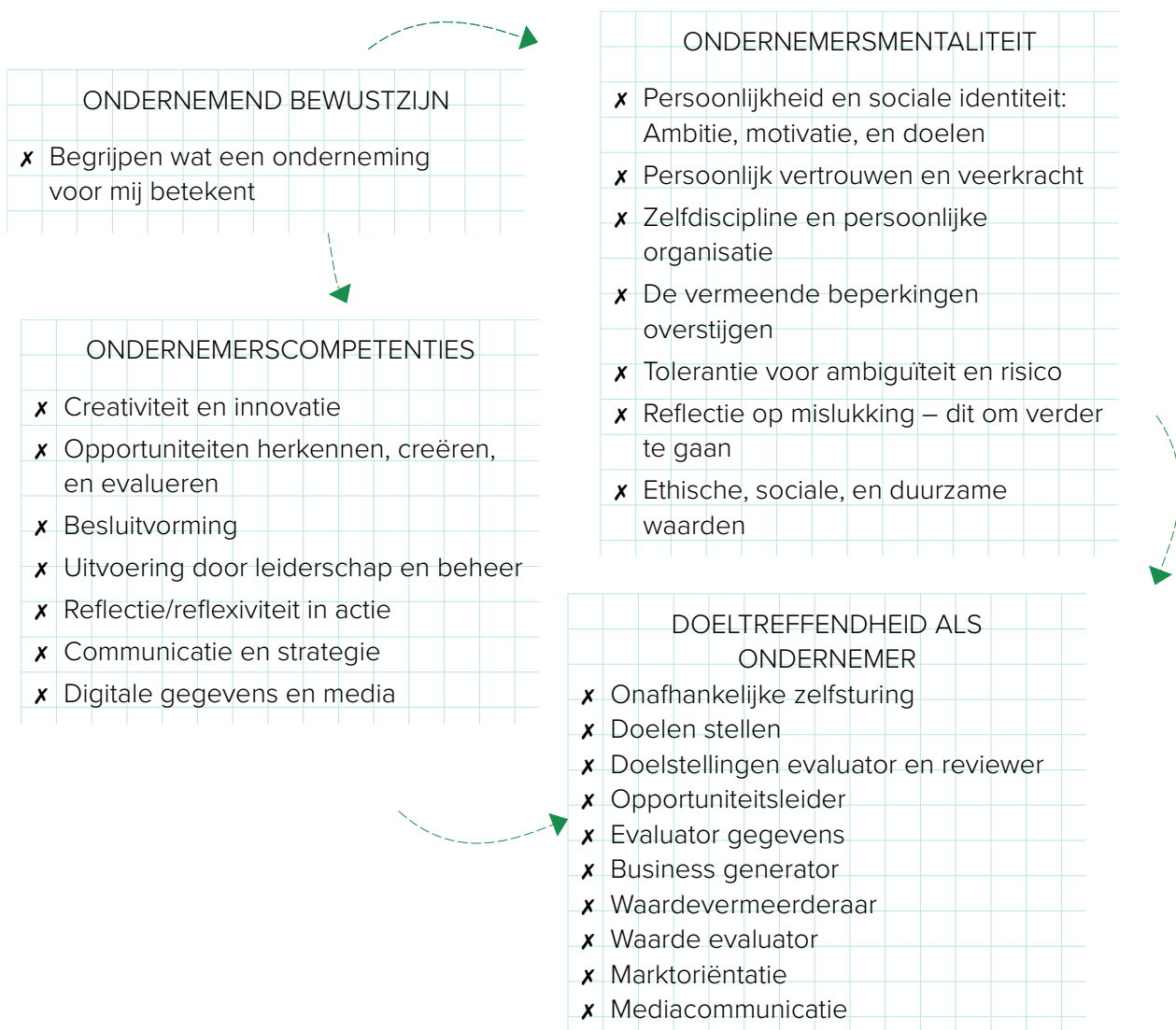
DOOR DE LERENDE GELEIDE BEOORDELINGSBENADERINGEN: Het initiatief, de proactiviteit, en de creativiteit in ondernemerscompetentie houdt in dat lerenden moeten worden opgeleid om hun competentie te verwoorden en te claimen, met verwijzing naar multimodaal bewijsmateriaal, en voor uiteenlopende doeleinden om

hun beweringen te rechtvaardigen. Zoals in het volgende hoofdstuk wordt aangetoond, eist EntreComp van de lerenden beoordelingscompetentie als hoeksteen van zelfbewustzijn en zelfeffectiviteit, ethisch en duurzaam denken, en leren uit ervaring.

MULTIMODAAL BEWIJS: Om de rijkdom en de textuur van entrepreneurische competentie, mentaliteit, en gedragingen volledig weer te geven, is een creatieve presentatie van multimodaal bewijsmateriaal nodig om de aanspraken op competentie volledig te verwoorden, te 'bewijzen', of te rechtvaardigen.

GEWORTELD IN HET ECOSYSTEEM: Gebruik de echte wereld en echte mensen in de lokale, nationale, en internationale ecosystemen om voorbeelden en feedback te geven.

De weg naar doeltreffend ondernemerschap

Figuur 1 (aangepast van QAA, 2018)

Het leren van leerlingen is wellicht niet lineair; hun trajecten hebben waarschijnlijk verschillende vertrekpunten en overgangen naar de toekomst; zij kunnen verschillende stadia op een iteratieve manier doorlopen, of zich tegelijkertijd bezighouden met verschillende leerervaringen.

Beoordeling met Entrecomp

Evaluatie is creatie: hoor het, jullie scheppers! Evalueren is zelf de meest waardevolle schat van alles wat wij waarderen. Het is enkel door evaluatie dat waarde bestaat: en zonder evaluatie zou de noot van het bestaan hol zijn. Hoor het, jullie scheppers!

Friedrich Nietzsche

Centraal in EntreComp staat het creëren van verschillende vormen van waarde, d.w.z. het sociale, culturele, persoonlijke, en financiële. Om ervoor te zorgen dat het beoordelingsontwerp voldoende mogelijkheden biedt om deze competenties aan te tonen, moet ondernemend leren worden beoordeeld, waarbij de lerenden een aanzienlijk zeggenschap hebben en de kans krijgen om creatief te zijn. De competenties van Entrecomp vereisen dat de lerende een proactieve beoordelaar is, nadenkt over behoeften en gevolgen, sterke en zwakke punten identificeert, financiële gezondheid en risico's beoordeelt en beheert, en nadenkt over ervaringen om ervan te leren.

Uit de analyse van EntreComp komen 119 leerresultaten naar voren die betrekking hebben op een dergelijke beoordeling en evaluatie. Samen vormen deze competenties een constructie voor de beoordelingscompetentie van lerenden.

AANTAL LEERRESULTATEN IN DEZE THREAD DIE BETREKKING HEBBEN OP BEOORDELING

Bekwaamheid	Deelcompetentie	Met betrekking tot beoordeling
Kansen zien	Kansen identificeren, creëren, en grijpen	1
	Behoeften blootleggen	3
	Analyseer van de context	3
Creativiteit	Innovatief zijn	3
Ethisch en duurzaam denken	Duurzaam denken	7
	Effect beoordelen	8
	Verantwoordelijk zijn	5
Zelfbewustzijn en zelfeffectiviteit	Uw aspiraties volgen	6
	Uw sterke en zwakke punten identificeren	6

viteit	Geloven in je kunnen	6
	Vorm geven aan de toekomst	6
Motivatie en doorzettingsvermogen	Vastbesloten zijn	2
	Veerkrachtig zijn	1
Financiële en economische knowhow	Begrijpen van economische en financiële concepten	3
	Begroting	4
	Financiering vinden	2
Anderen mobiliseren	Overtuigen	2
Planning en beheer	Doelstellingen bepalen	1
	Prioriteiten bepalen	2
	De vooruitgang bewaken	8
	Flexibel zijn en zich aanpassen aan veranderingen.	2
Omgaan met onzekerheid, ambiguïteit, en risico's	Risico's berekenen	8
	Risico beheren	6
Leren door ervaring	Reflecteren	8
	Leren leren	8
	Leren uit ervaring	8

Tabel 3

Gebruik van leerresultaten op geïntegreerde en holistische wijze

Hoewel het Entrecomp-kader zeer nuttig is als bibliotheek van leerresultaten, kan men overweldigd raken wanneer men probeert alle (of vele) competenties te identificeren die in een taak worden beoefend. Ook moet het aantal leerresultaten waarop de aandacht wordt gericht, hanteerbaar zijn voor lerenden en opvoeders. Daarom is het mogelijk leerresultaten te integreren om de voltooiing van de taak beter weer te geven. Zie de onderstaande rubric voor een uitstekend voorbeeld van hoe competenties kunnen worden geïntegreerd om bruikbaar te zijn voor de lerenden. Het voorbeeld kan worden gebruikt als model voor het ontwerpen van een evaluatierubric die voortbouwt op geselecteerde leerresultaten uit het EntreComp-kader.

Met behulp van de in EntreComp beschreven progressieniveaus, van niveau 1 tot niveau 8, kunnen opvoeders proberen doelstellingen of beoordelingscriteria te differentiëren of stapsgewijze uitdagingen weer te geven met behulp van een reeks descriptoren voor progressieniveaus. Deze differentiatie kan nuttig zijn, omdat ze leerlingen en opvoeders in staat stelt een progressie te beschrijven in de richting van meer bekwame competenties binnen een leerproces, en ook een

bepaald competentieniveau op een bepaald moment beter kan verklaren dan door gewoon de algemene en misschien te abstracte definitie van competentie te volgen.

Formuleer uw leer- of onderwijsdoelen (indien mogelijk samen met de lerenden). Bekijk de niveaubeschrijvingen in het EntreComp-kader (blz. 23-35) en pas ze toe op de specifieke doelen/uitdagingen.

Bekwaamheid of draad ↓	Stichting 1-2	Midden 3-4	Gevorderd 5-6	Expert 7-8
Identificeer, creëer, en grijp de kansen	<p>1 Ik kan mogelijkheden vinden om anderen te helpen.</p> <p>2 Ik kan mogelijkheden herkennen om waarde te creëren in mijn gemeenschap en omgeving.</p>	<p>3 Ik kan uitleggen wat een opportuniteit maakt om waarde te creëren.</p> <p>4 Ik kan proactief zoeken naar mogelijkheden om waarde te creëren, ook uit noodzaak.</p>	<p>5 Ik kan verschillende analytische benaderingen beschrijven om de entrepreneuriale kansen te identificeren.</p> <p>6 Ik kan mijn kennis van en inzicht in de context gebruiken om opportuniteiten te creëren om waarde te creëren.</p>	<p>7 Ik kan de kansen voor het creëren van waarde beoordelen en beslissen of ik deze op verschillende niveaus van het systeem, waarin ik werk, moet volgen (bijvoorbeeld micro, meso, of macro).</p> <p>8 Ik kan een gelegenheid herkennen en er snel gebruik van maken.</p>

Tabel 4: Een gebied van de EntreComp-competentie 'Kansen spotten', gedifferentieerd naar competentieniveaus (of progressieniveaus). De beschrijvingen vergemakkelijken de beoordeling en de beschrijving van de eigen concrete competentieniveaus.

CHECKLIST: BEOORDELINGSCRITERIA

Het Playbook stelt de volgende vragen voor om het ontwerp van ondernemend leren te evalueren: Kan uw onderwijs- (beoordelings-)methode...

- ...lerenden in staat stellen om te gaan met mensen buiten de klas?
- ...leerlingen aanmoedigen om te durven en te falen?
- ...lerenden in staat stellen eigenaarschap over hun proces te ontwikkelen?
- ...de leerlingen aanmoedigen om in de loop van de tijd in teams te werken?
- ...van de leerlingen verlangen dat ze waarde creëren voor mensen buiten de groep?
- ...de leerlingen beoordelen door feedback te geven op basis van activiteiten en reflectie?
- ...van de leerlingen verlangen dat ze iteratief werken?
- ...aansluiten bij vakinhoudelijke kennis/vaardigheden?

Om een constructieve afstemming van de beoordeling op het gewenste ondernemerschapslernen te ondersteunen, kunnen de bovenstaande vragen worden gebruikt om de vraag "Is uw onderwijsmethode...?" te vervangen door "Is uw beoordelingsmethode...?". Dit is een nuttig en eenvoudig kader om snel beoordelingsactiviteiten te evalueren. De links hieronder betreffen verzamelingen van relevante en effectieve praktijken in de beoordeling van ondernemerschap: Methoden met betrekking tot beoordeling door [EntreAssess](#) y en in de [ETC Toolkit](#).

Beoordelingsgeletterdheid: Entreassess

Het doel van het Entreassess project was om een progressiemodel te bieden voor de beoordeling van opvoeders/vakmensen in het ondernemerschapsonderwijs, voortbouwend op bestaande kennis en ervaring en met suggesties voor mogelijke toepassingen. Dit project presenteert een overzicht van innovatieve en aanpasbare assessment tools, inclusief digitale tools, dit voor verschillende schoolniveaus, gericht op het verbeteren van innovatie en de vindrijkheid van alle studenten, van het laagste tot het hoogste eind van het academische spectrum. Het bouwt voort op de samenwerking van vooraanstaande specialisten in ondernemerschapsonderwijs, hun ervaringen, en hun onderzoek, waarbij ze van elkaar leren en de laatste relevante Europese rapporten op dit gebied verzorgen.

	INITIËREN VAN	ONTWIKKELING VAN	UITVOEREN VAN
Wat	EE-vaardigheden geïdentificeerd, maar geen expliciete/consistente beoordeling	Wel geïdentificeerd, maar slechts een kleine subset (1 of 2) wordt expliciet/consequent beoordeeld (bijv. Teamwork)	Bepaalde, bredere subgroep wordt expliciet/consequent beoordeeld
Wanneer	Voornameeljk summatief, geen mogelijkheden om opnieuw te leren of opnieuw te beoordelen	Formatief (weinig controlepunten en mogelijkheden om te herzien en opnieuw te leren)	Nulmeting, formatieve, en summatieve beoordeling volledig geïntegreerd (verschillende controlepunten)
Waar	Gebonden aan specifieke opdrachten en projecten	Ingebed in slechts enkele leergebieden (fragmentarisch)	Verankerd in het hele curriculum en in alle belangrijke opdrachten/projecten
Hoe	Grotendeels en uitsluitend gebaseerd op de observatie van leerkrachten (geen instrumenten)	Er wordt een beperkte reeks methoden gebruikt (bv. rubrieken en checklists)	Er wordt een combinatie van methoden gebruikt, afhankelijk van de taak, de context, en de behoeften van de leerling (b.v. observatie door de leraar, leerlogboeken, portfolio's, rubrics)
Wie	Docentevaluatie	Combinatie van zelfevaluatie en leerkrachtevaluatie	Neemt opvattingen van meerdere actoren op (Docent, zelf, peer, externe stakeholder-evaluatie)
Waarom	Doel van de beoordelingsactiviteit is het 'vakje aan te kruisen' en te voldoen aan van buitenaf opgelegde eisen	Doel van de beoordelingsactiviteit is het leren van de leerlingen te verbeteren	Doel is gegevens en bewijsmateriaal vast te leggen en te analyseren om de onderwijs- en beoordelingspraktijken bij te stellen

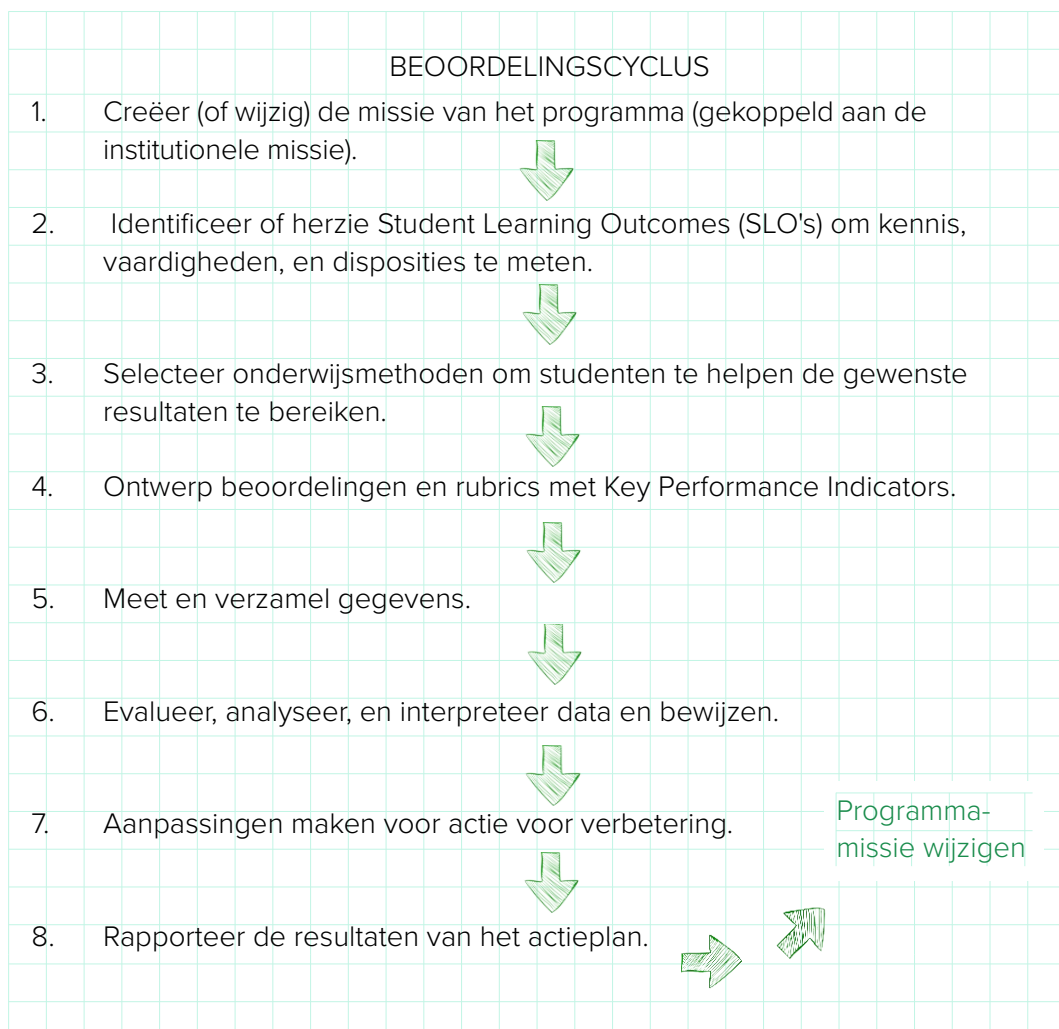
Tabel 5: Het Entreassess progressiemodel van ondernemerschapbeoordeling (Entreassess, 2016)

Dit progressiemodel kan opvoeders in ondernemerschap helpen hun beoordelingsvaardigheden te ontwikkelen en te verbeteren door na te gaan waar zij staan en wat zij vervolgens kunnen doen om effectievere beoordelaars te worden.

Hoe evalueren we?

WANNEER GAAN WE EVALUEREN?

Beoordeling vindt in alle fasen van een leerproces plaats. Sommige beoordelingen kunnen zelfs al voor de aanvang van het leerproces plaatsvinden, bijvoorbeeld om een uitgangssituatie vast te stellen of om verschillende uitgangspunten en leerbehoeften van leerlingen te bepalen.

Figuur 2: Beoordelingscyclus (Adler Graduate School n.d.)

Dit schema van de beoordelingscyclus toont de verschillende stadia en doelen van de beoordeling binnen een leerorganisatie. Gewoonlijk zal een beoordelingscyclus enkele of alle van de volgende stadia van het beoordelingsproces omvatten:

Screening/vaardigheidscontroles zijn meestal gericht op een kleiner aantal criteria van hoog niveau om de geschiktheid voor een programma/een kans of een baan te beoordelen, of om specifieke ondersteuningsbehoeften vast te stellen.

Uit de eerste beoordelingen komen redelijk nauwkeurige uitgangspunten voor het leren naar voren, die gewoonlijk in kaart worden gebracht aan de hand van gedeelde normen en worden gebruikt als basis voor het meten van vooruitgang en ontwikkeling.

Diagnostische beoordelingen bieden een gedetailleerde momentopname of een profiel van de leerling om de juiste volgende stappen in het leerproces te bepalen.

Formatieve beoordelingen geven aan hoe een lerende vooruitgang boekt ten opzichte van de doelstellingen en wat er verder moet worden geleerd. Formatieve beoordelingen worden ook gebruikt om het effect van de gekozen leermethoden te evalueren.

Summatieve beoordeling is een momentopname van de prestaties die gewoonlijk aan het eind van een programma wordt gemaakt voor rapportage- of accreditatiedoelinden.

Op verschillende momenten in de beoordelingscyclus neigt de beoordelingspraktijk van de leraar ertoe in een van de hierboven beschreven types te vallen.

WIE BEOORDEELT?

Er is veel onderzoek dat aantoont dat een uur dat leerlingen besteden aan het bedenken van vragen over wat ze hebben geleerd met correcte oplossingen, doeltreffender is dan een uur besteden aan het maken van oefentoetsen. (Dylan Wiliam, *Embedding Formative Assessment: Practical Techniques for K-12 Classrooms*).

De beoordelaar hoeft niet altijd de leraar te zijn. Er zijn vele redenen waarom het een goed idee is om verschillende perspectieven uit te nodigen in het evaluatieproces. Leerlingen moeten zelf begrijpen wat hun vooruitgang is en hoe resultaten eruit zien door voortdurende zelf- en intercollegiale toetsing. Vertrouwen ontwikkelen in zelf- en peerevaluatie is een essentieel element om het geleerde vlot en vol vertrouwen te kunnen gebruiken in situaties in het echte leven die verder gaan dan formeel leren.

ERKENNING EN CERTIFICERING

Leerlingen - zelf en in groep

Ondernemende leerlingen putten uit allerlei bewijsmateriaal, gegevens, en reflectie om hun eigen leerprestaties en die van anderen te evalueren.

Leerkrachten

De beoordeling van de docent kan betrekking hebben op het leren om verslag uit te brengen over de resultaten en het effect, dit om verdere leerwinsten, doeltreffende leermethoden, en verdere leerbehoeften en -doelen vast te stellen.

De beoordeling door de leerkracht kan worden ontworpen en geleid door de leerlingen als lerenden, waarbij de leerlingen uitnodigt om de deskundige in de leerstof te worden.

Externe actoren

Werkgevers en andere externe belanghebbenden uiten vaak ontevredenheid over academische beoordelingsmethoden en –resultaten. Ze doen dit door werkgevers en anderen uit te nodigen actief bij te dragen. Op die manier worden de relevantie en het doel van de beoordeling voor de lerenden benadrukt en wordt een duidelijk verband gelegd met de wereld van het werk.

Een voorbeeld: als studenten waarde creëren voor een specifieke groep, zal deze groep het best geplaatst zijn om het succes van de gecreëerde waarde te evalueren.

In staat zijn om de arbeidsgeschiktheid van de lerenden te verbeteren, de kans krijgen om sectorvereisten in inhoud en beoordeling op te nemen, en beter opgeleid personeel aanwerven, kunnen allemaal echte motivatoren voor werkgevers zijn. Hoewel werkgevers zelden opgeleide onderwijs-evaluatoren zijn, zullen zij in de praktijk vaak complexe evaluaties van personeel, klanten, en producten uitvoeren.

Voorbeelden

van betrokkenheid van werkgevers zijn de beoordeling van:

- Commentaar op schriftelijk en praktisch cursuswerk.
- Beoordeling van de stage.
- Getuige-deskundige en getuigenis.
- Feedback op prestatietaken en bewijzen. Leerlingen - zelf en in groep .

Tabel 6

Voorbeelden van hoe EntreComp beoordeling en erkenning kan ondersteune

Mensen leren door een circulair proces van actie, reflectie, en conceptualisering (ervaringsleren). De reflectieve elementen van het EntreComp-raamwerk concentreren zich op de verbinding van de echte maatschappelijke praktijk (met inbegrip van de noodzakelijke beheers- en samenwerkingsaspecten) met een ervaringsgericht pedagogisch concept. Ook de aspecten van 'zelf'-competentie worden in dit deel van het kader behandeld, een positieve houding ten opzichte van nieuwe ervaring, ten opzichte van leren en initiatief.

	EntreComp competenties
Het initiatief nemen	Neem je verantwoordelijkheid. Werk zelfstandig. Onderneem actie.
Leren door ervaring	Reflecteren. Leer te leren. Leren van ervaring.
Omgaan met onzekerheid, ambigüiteit, en risico's	Omgaan met onzekerheid en ambigüiteit. Risico's berekenen. Risico beheren.
Planning en beheer	Doelstellingen bepalen. Plannen en organiseren. Ontwikkel duurzame bedrijfsplannen. Bepaal prioriteiten. Monitor uw vooruitgang. Wees flexibel en pas u aan veranderingen aan.
Werken met anderen	Diversiteit (de verschillen tussen mensen) aanvaarden. Ontwikkelen van emotionele intelligentie. Luister actief. Een team vormen. Samenwerken. Breid uw netwerk uit.

Tabel 7

Actief zijn betekent leren door te doen en je sterke kanten en uitdagingen onder reële omstandigheden te onderzoeken. Wij moeten de lerenden in staat stellen nieuwe en rijke ervaringen op te doen. Tegelijkertijd is het de taak van de opleiders hen te helpen zich met nieuwe en onbekende situaties bezig te houden en hun dubbelzinnigheidstolerantie, hun openheid voor nieuwe dingen, te vergroten. Soms zijn we intrinsiek gemotiveerd en leren we incidenteel en met plezier, soms leren we door onplezierige dingen. Ondernemerschapsonderwijs kan in beide gevallen helpen om niet uit de koers te raken.

Zeer belangrijk wordt hier het vermogen tot reflectie, zelfstandig of samen met andere peers. Het is de voorwaarde om conclusies te trekken, nieuwe uitdagingen aan te gaan en de oorspronkelijke plannen flexibel op veranderingen af te stemmen.

ENTRECOMP GEBRUIKEN

Hieronder staan voorbeelden van hoe het EntreComp-kader wordt gebruikt voor beoordeling in verschillende contexten. De [Engelse versie van deze gids](#) bevat meer gedetailleerde informatie.

1EntreAssess

 <https://entreassess.com/>

Hulpmiddelen - Voorbeelden - Methoden. EntreAssess is een resultaat van het PEAT-EU Erasmus plus project.

EntreAssess Docenten Reflectie Tool

 <https://s.surveyanypace.com/entreassess>

Een zelfbeoordelingsinstrument om de beoordelingsvaardigheid met betrekking tot de beoordeling van entrecomp te evalueren.

EntreComp Certificaat

 <https://entrecompcertificate.eu/>

Een set begeleidingsmiddelen voor elk van de EntreComp-competenties - geschikt voor jongeren van 14-20 jaar.

Test van het ondernemerschapseffect

 <https://impact-test.eu/>

Een instrument om de impact te meten van ondernemerschapsprogramma's bij het verwerven van vaardigheden door jongeren.

E-Minds - Ontwikkeling van een ondernemingsgerichte mentaliteit in het hoger onderwijs

i <https://e-minds.eu/>

E-minds wil met behulp van Entrecomp de ondernemersmentaliteit van studenten in het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs ontwikkelen.

SKILLOON Beoordeling

i <https://skilloon.com>

Een op onderzoek gebaseerd zelflerend platform volgens het EntreComp-model van Not a bad idea (Finland) en het Finse ministerie van onderwijs.

9 Gesprekken

i <https://9conversations.no/>

Een reeks leermiddelen voor zelfstudie over ondernemerschap voor migranten.

INSTRUMENTEN VOOR PROFESSIONELE ONTWIKKELING

2AppRaiser

i <https://appraiser.badgecraft.eu/>

Zelfbeoordelingsinstrument gebaseerd op [het competentiemodel voor opleiders van de Europese opleidingsstrategie](#).

3GRETA

i <https://www.greta-die.de/>

Een [competentiemodel](#), een compleet proces voor erkenning en ook een digitaal [portfolio-instrument](#) voor professionals in de volwasseneneducatie.

4Facilitation Step-by-step

i https://competendo.net/en/Facilitation_step-by-step

Leergezels voor begeleiders. Een zelflerend portfolio-instrument voor professionele ontwikkeling in niet-formeel onderwijs.

SELFIEforTEACHERS Tool

i <https://educators-go-digital.jrc.ec.europa.eu/>

Een online tool om leerkrachten in het basis- en secundair onderwijs te helpen nadenken over hoe zij digitale technologieën gebruiken in hun beroepspraktijk.

RFDC Docenten Reflectie Tool

i [Council of Europe](#)

Een zelfreflectie-instrument voor leraren door de Raad van Europa. Zelfreflectie - Een reis naar een democratisch lerarenethos en een democratische cultuur op scholen.

ANDERE INSTRUMENTEN EN BENADERINGEN

5Youthpass

i <https://youthpass.eu/>

Youthpass is een instrument om leerresultaten van jeugdwerk en solidariteitsactiviteiten te documenteren en te erkennen. Het is beschikbaar voor projecten die worden gefinancierd door Erasmus+: Jeugd in actie en Europese Solidariteitsprogramma's.

6Peerwise

i <https://peerwise.cs.auckland.ac.nz/>

Leerlingen gebruiken PeerWise om evaluatievragen te maken en uit te leggen hoe ze die begrijpen, en om vragen van medeleerlingen te beantwoorden en te bespreken.

7TBC

i In aanbouw - klaar in april 2022

Een zelfbeoordelingsinstrument voor studenten in beroepsonderwijs en -opleiding om hun ondernemerscompetenties zelf te beoordelen (gericht op degenen die deelnemen aan cursussen voor startende ondernemers).

KIPP Karakter Scorecard

 <https://www.kipp.org/approach/character/>

Hulpmiddel of methode om de vaardigheden van leerlingen en leerkrachten op het gebied van nieuwsgierigheid, dankbaarheid, zelfbeheersing, sociale intelligentie, optimisme, doorzettingsvermogen, en enthousiasme te vergroten.

Het beoordelen van competenties voor een democratische cultuur

 [Raad van Europa](#)

Beginselen, methoden, voorbeelden. Een handboek van de werkgroep evaluatie van de Raad van Europa voor jongeren in het Education Policy Advisors Network (EPAN).

No More Marking

 <https://www.nomoremarking.com/>

Een proces waarbij beoordelaars twee antwoorden vergelijken en beslissen welke beter is. Na herhaalde vergelijkingen worden de resulterende gegevens statistisch gemodelleerd en worden de antwoorden op een schaal van relatieve kwaliteit geplaatst.

Ledereen heeft vaardigheden - het meten van persoonlijkheden

 [Council of Europe](#)

Zelfevaluatie voor jongeren met reflectie tijdens een training. Een oefening die twee keer kan worden gebruikt als onderdeel van een langere opleiding, een keer aan het begin, een keer aan het einde, gepubliceerd in de [T-Kit 8: Sociale insluiting](#)

8Skills Builder Partnership

 <https://www.skillsbuilder.org/>

Deze organisatie heeft met meer dan 700 organisaties samengewerkt om deze beoordeling te ontwikkelen aan de hand van een concept van 8 essentiële vaardigheden die de ondernemerscompetentie weerspiegelen en naar de EE-context kunnen worden overgedragen.

Valorise Toi (Geef jezelf kracht)

 <https://valorise-toi.sgdf.fr/>

Valorise-toi!" is een praktisch en gemakkelijk te gebruiken instrument voor zelf-beoordeling waarmee jonge scoutsleiders de in de scoutsbeweging opgedane competenties kunnen vertalen naar de 'taal van de werkgever'.

Victoria Critical and Creative Thinking (CCT) beoordelingen

 <https://www.vcaa.vic.edu.au/>

Gevalideerde online tests, oorspronkelijk ontwikkeld door de Australian Council for Educational Research en nu door de National Foundation for Educational Research.

REFERENTIES

Adler Graduate School. (2021, October 16). The Assessment Cycle, retrieved at: <https://alfredadler.edu/about/quality-assurance-assessment/assessment-evaluation-tools/assessment-cycle>

Bacigalupo M, Kampylis P, Punie Y and Van Den Brande L. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. EUR 27939 EN. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; JRC101581 <https://doi.org/10.2791/593884>

Bacigalupo, M., Weikert Garcia, L., Mansoori, Y. and O'keeffe, W., EntreComp Playbook., EUR 30245 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-19416-3, <https://doi.org/10.2760/77835>, JRC120487.

Cedefop (2014). Terminology of European education and training policy: a selection of 130 terms. 2nd ed. Luxembourg: Publications Office; <https://doi.org/10.2801/15877>

Erasmus+ Developing teachers' entrepreneurial education skills available at <https://entrecompedu.eu/>

Enterprising Educators UK: Enhancing the Curriculum Enterprise and Entrepreneurship Education Toolkit available at <https://www.etctoolkit.org.uk/>

Erasmus+ EntreAssess project available at <https://entreassess.com/>

EU&OECD (n.d.) HEInnovate <https://heinnovate.eu/en> (accessed 18.09.21)

Lucas B. (April 2021). Rethinking assessment in education: The case for change CSE LEADING EDUCATION SERIES University of Winchester.

Mccallum, E., McMullan, L., Weicht, R. and Kluzer, S. (2020). EntreComp at Work., Bacigalupo, M. editor(s), EUR 30228 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-19002-8, <https://doi.org/10.2760/673856>, JRC120486

McEachen, J. (2017). Assessment for Deep Learning. Deep Learning Series, Issue 4, August 2017, white paper in: Michael Fullan, M; Quinn, J.; McEachen, J.: New Pedagogies for Deep Learning: A Global Partnership, Ontario, Canada.

QAA (Quality Assurance Agency for Higher Education) (2018), Enterprise and Entrepreneurship Education: Guidance for Higher Education Providers in England, Wales and Northern Ireland, QAA, Gloucester. <https://www.qaa.ac.uk/quality-code/enterprise-and-entrepreneurship-education>

www.entrecomp360.eu

EntreComp 360 is een project van:

HÁSKÓLI ÍSLANDS
MENNTAVÍSINDASVIÐ

BANTANI
EDUCATION

The Women's Organisation

industrie
culturali
e creative

dare

Democracy and
Human Rights Education
in Europe